

Förslag till översyn av regelverket för geografiska ursprungsbeteckningar på vin, alkoholhaltiga drycker och jordbruksprodukter samt skyddade beteckningar för jordbruksprodukter

2021/22:FPM85

Näringsdepartementet

2022-05-05

Dokumentbeteckning

COM(2022) 134 final

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om Europeiska unionens geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt kvalitetsordningar för jordbruksprodukter, om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2017/1001 och (EU) 2019/787 samt om upphävande av förordning (EU) nr 1151/2012

Sammanfattning

Kommissionen presenterade den 31 mars 2022 ett förslag till en översyn av unionens system för skyddade beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter samt kvalitetsordningar för jordbruksprodukter.

Syftet med förslaget är att förbättra de befintliga bestämmelserna, att tillhandahålla en förenklad och rationaliserad uppsättning regler samt att stärka vissa delar av skyddet för geografiska beteckningar, särskilt vad gäller producentgruppers inflytande och skyddsnivån på internet. Vidare syftar förslaget till att ge producentgrupper för geografiska beteckningar möjlighet att på frivillig basis låta produktspecifikationen omfatta krav på högre ekonomiska, sociala och miljömässiga hållbarhetsresultat.

Inga ändringar föreslås av den grundläggande strukturen i systemen för geografiska beteckningar. Därmed bibehålls medlemsstaternas roll i förfarandet för ansökningar som avser geografiska beteckningar och

garanterade traditionella specialiteter, de särskilda kraven för geografiska beteckningar inom sektorerna för vin och spritdrycker samt nationell tillsyn inom ramen för både förordningen om offentlig kontroll och immaterialrättsverktygen.

2021/22:FPM85

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Geografiska beteckningar (GB) identifierar produkter som har kvaliteter, egenskaper eller ett anseende till följd av naturliga och mänskliga faktorer som har ett samband med produkternas ursprungsplats. De är en immateriell rättighet som är avsedd att främja rättvis konkurrens mellan producenter genom att förhindra användning i ond tro av ett namn och bedrägligt eller vilseledande agerande. Geografiska beteckningar ger konsumenterna en garanti på äkthet och särskiljer en produkt på marknaden, vilket höjer försäljnings- och exportvärdet. Geografiska beteckningar har erkänts internationellt sedan 1883 och skydd har införts stegvis av unionen från 1970-talet (vin) till 1992 (jordbruksprodukter och livsmedel), inklusive genom sammanställningen av registren 2020. I dag innehåller EU:s register över geografiska beteckningar nästan 3 500 namn på viner, spritdrycker, jordbruksprodukter och livsmedel. Enligt en undersökning publicerad av kommissionen 2020 var det uppskattade försäljningsvärdet på dessa produkter i snitt dubbelt så högt jämfört med liknande produkter utan märkning. Enligt studien uppgick värdet på produkter med geografisk ursprungsbeteckning till 74,76 miljarder euro, varav en femtedel i exportvärde.

Inför framtagandet av det aktuella förslaget genomförde kommissionen en utvärdering av unionens politik för geografiska beteckningar och garanterade traditionella specialiteter (GTS), såväl som samråd med berörda parter och konsekvensbedömningar. Utvärderingen visar att unionens system för skyddade beteckningar fungerar väl. Vissa brister konstaterades dock, exempelvis låg medvetenhet och förståelse bland konsumenter i vissa medlemsstater liksom bristande tillämpning av reglerna. Utvärderingen konstaterade även, särskilt mot bakgrund av ökad internetanvändning, att det finns utrymme för förbättringar vad gäller skydd för producenternas immateriella rättigheter kopplade till deras geografiska beteckningar, samt vad gäller tillsyn och kontroll av efterlevnad. Även hållbarhets- och djurskyddsaspekter bedömdes kunna få större utrymme inom systemet.

GTS har funnits i 30 år, men enligt kommissionen har den fortfarande inte gett de förväntade fördelarna för producenter och konsumenter. Kommissionen bedömer att märkningen inte har varit lika efterfrågad som

andra märkningar. Syftet med märkningen för GTS är att den ska skapa ett mervärde för producenter som kan kommuniceras till konsument. För att undvika orättvis konkurrens ska alla producenter, även från tredje land, kunna använda sig av märkningen så länge produkten uppfyller de krav som ställs för den relevanta specifikationen och att producenten omfattas av ett kontrollsystem. För att bättre identifiera och främja traditionella jordbruksprodukter i unionen anser kommissionen att denna ordning bör förenklas och förtydligas.

Förslaget innehåller också en ny definition på ”traditionell” och ”tradition” som, när det gäller en produkt som har sitt ursprung i ett geografiskt område, betyder påvisad historisk användning av producenter i ett samhälle under en period som medger överföring mellan generationer, vilket är en period på minst 30 år.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen anger att det övergripande målet med det presenterade förslaget är att främja användningen i unionen av geografiska beteckningar som immaterialrättsinstrument som är tillgängliga för alla jordbrukare och producenter av produkter vars egenskaper eller anseende har ett samband med produktionsplatsen.

Förslaget har följande syften:

- En förkortad och förenklad registreringsprocess.
- Bättre skydd för geografiska beteckningar, även på internet.
- Ökad hållbarhet.
- Ökad förståelse för systemet hos konsumenterna.
- Starkare ställning för producentsammanslutningarna.

Förslaget syftar till att uppnå följande allmänna mål:

- Säkerställa ett ändamålsenligt skydd av immateriella rättigheter i unionen, inklusive effektiva registreringsförfaranden, så att producenterna belönas på ett rättvist sätt för sitt arbete.
- Öka användningen av geografiska beteckningar i unionen för att gynna ekonomin på landsbygden.

Dessa två allmänna mål är indelade i sex specifika mål enligt nedan.

- Förbättra tillsynen av reglerna om geografiska beteckningar för att bättre skydda immateriella rättigheter och bättre skydda geografiska beteckningar på internet, även mot registreringar i ond tro och bedrägligt eller vilseledande agerande, och användning i domännamssystem, samt bekämpa förfalskning.

- Rationalisera och förtydliga den rättsliga ramen i syfte att förenkla och harmonisera förfarandena för ansökningar om registrering av nya namn och om ändringar av produktspecifikationer.
- Bidra till att göra unionens livsmedelssystem mer hållbart genom att integrera särskilda hållbarhetskriterier.
- Ge producenter och producentgrupper möjlighet att bättre förvalta tillgångar i form av geografiska beteckningar och uppmuntra utvecklingen av strukturer och partnerskap inom livsmedelskedjan.
- Främja en korrekt uppfattning på marknaden och öka konsumenternas medvetenhet om systemet för geografiska beteckningar och om unionssymbolerna så att konsumenterna kan fatta välgrundade beslut.
- Säkra skyddet av traditionella livsmedelsbeteckningar för att öka värdet på och bevara traditionella produkter och produktionsmetoder.

Vad gäller märkningen GTS är kommissionens avsikt att förstärka systemet och att göra det mer ändamålsenligt.

Förslaget innehåller följande bestämmelser:

Avdelning I: Allmänna bestämmelser

I de allmänna bestämmelserna fastställs att tillämpningsområdet är geografiska beteckningar, som skyddar namn på viner, spritdrycker och jordbruksprodukter. Dessa bestämmelser innehåller också definitioner av särskilda begrepp som används i förordningen samt regler om skydd av personuppgifter.

Avdelning II: Geografiska beteckningar

Kapitel 1: Allmänna bestämmelser

I kapitlet förklaras att syftet med systemet för geografiska beteckningar är att fastställa ett enhetligt och exklusivt system som skyddar namn på sådana viner, spritdrycker och jordbruksprodukter som har egenskaper, kvaliteter och ett anseende med samband med produktionsplatsen. Bestämmelserna innehåller också klassificeringen av de produkter som omfattas och definitioner av särskilda begrepp som används i denna avdelning.

Kapitel 2: Registrering av geografiska beteckningar

Detta kapitel innehåller enhetliga regler om registrering, både på nationell nivå och unionsnivå (inklusive invändningsförfarandet), definitionen av och kraven för sökanden, innehållet i ansökningshandlingarna och rollen för registret. I kapitlet fastställs skydd under en övergångsperiod samt övergångsbestämmelser. Det innehåller även bestämmelser om ändringar av produktspecifikationen och om avregistrering av den registrerade geografiska beteckningen.

Kapitel 3: Skydd av geografiska beteckningar

I kapitlet fastställs skyddsnivån för geografiska beteckningar. Kapitlet innehåller även regler om geografiska beteckningar som används som ingredienser, ett förtydligande av generiska termer och registrering av homonyma geografiska beteckningar samt förhållandet till varumärken. Det innehåller regler om erkända producentgrupper. Förhållandet mellan användningen av termer i domännamn på internet fastställs. Slutligen innehåller kapitlet regler om användningen av unionssymboler, beteckningar och förkortningar i den berörda produktens märkning och reklammaterial.

Kapitel 4: Kontroll och tillsyn

Kapitlet innehåller regler om kontroll, som omfattar såväl kontroll av att en produkt med en geografisk beteckning har framställts i överensstämmelse med produktspecifikationen för densamma som övervakning av hur geografiska beteckningar används på marknaden. I kapitlet föreskrivs även ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas myndigheter. Det innehåller också krav på att tillsynsmyndigheterna ska tillhandahålla bevis på certifiering på begäran av en producent.

Kapitel 5: Tekniskt stöd

I detta kapitel fastställs kriterier för övervakning av det arbete som utförs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO), som kommer att ge kommissionen tekniskt stöd vid granskningen av ansökningar.

Kapitel 6: Geografiska beteckningar för jordbruksprodukter

Kapitlet innehåller definitionen av skyddad ursprungsbeteckning och skyddad geografisk beteckning för jordbruksprodukter. I kapitlet föreskrivs innehållet i produktspecifikationen och i det sammanfattande dokumentet för geografiska beteckningar för jordbruksprodukter. Det innehåller också särskilda regler för denna sektor, särskilt om växtsorter och djurraser och om foders och råvarors ursprung.

Kapitel 7: Förfarandebestämmelser

I detta kapitel fastställs att kommissionen ska biträdas av kommittén för geografiska beteckningar.

Avdelning III: Kvalitetsordningar

Kapitel 1: Garanterade traditionella specialiteter

I detta kapitel finns regler om ordningen för garanterade traditionella specialiteter. Kriterierna för registrering av garanterade traditionella specialiteter förtydligas i jämförelse med de befintliga reglerna – framför allt krävs inte längre att garanterade traditionella specialiteter ska ha särskilda egenskaper. Förfarandereglerna förtydligas och rationaliseras också.

Kapitel 2: Frivilliga kvalitetsbegrepp

I detta kapitel fastställs regler om frivilliga kvalitetsbegrepp. Inga ändringar har gjorts i den befintliga lagstiftningen avseende detta.

Kapitel 3: Förfarandebestämmelser

I detta kapitel fastställs att kommissionen ska biträdas av kommittén för jordbrukskvalitet.

Avdelning IV: Ändringar av förordningarna (EU) nr 1308/2013, (EU) 2017/1001 och (EU) 2019/787

Denna avdelning innehåller bestämmelser om ändring av förordning (EU) nr 1308/2013 och förordning (EU) 2019/787, särskilt på grund av den nya harmoniserade uppsättningen regler om skydd, registreringsförfarande samt kontroll och tillsyn, vilken fastställs i de tidigare kapitlen i förordningen. Genom bestämmelserna i denna avdelning ändras förordning (EU) 2017/1001 för att ge EUIPO i uppgift att administrera geografiska beteckningar.

Avdelning V: Delegering av befogenheter, övergångsbestämmelser och slutbestämmelser

Befogenheten att anta delegerade akter ges till kommissionen med förbehåll för de villkor som anges i förordningen. I kapitlet förtydligas också övergångsreglerna, särskilt att ansökningar som lämnats in innan denna förordning träder i kraft måste följa de regler som gällde innan den trädde i kraft.

I olika delar föreskrivs dessutom att kommissionen får anta genomförandakter bland annat för att fastställa bestämmelser om utformning, förfaranden eller andra tekniska detaljer som krävs för tillämpningen av de olika kapitlen.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Det skydd för beteckningar på vin, spritdrycker, aromatiserade vinprodukter och andra jordbruksprodukter och livsmedel som finns inom EU är reglerat i ett antal EU-förordningar. I lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel finns bestämmelser som kompletterar de aktuella EU-förordningarna. Lagen kompletteras i sin tur av bestämmelser i förordningen (2009:1425) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel. Lagen (2018:1654) om skydd för beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel innehåller bestämmelser om sanktioner vid intrång i sådana beteckningar som skyddas enligt EU-lagstiftning och internationella avtal. Förslaget kommer sannolikt medföra ändringar i en eller flera av dessa eller andra delar av lagstiftningen.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget innebär enligt kommissionen inga budgetära konsekvenser.

I sin inledande konsekvensanalys som publicerades i oktober 2020 (Ref. Ares [2020]6037950 - 28/10/2020) anger kommissionen att en reviderad lagstiftning kommer att bidra med verktyg för producenter som har en geografisk ursprungsbeteckning och att det kommer att stärka deras konkurrenskraft i livsmedelskedjan. Det kommer också att bidra med en ökad transparens för konsumenterna då förslaget förväntas bidra till att öka autenticiteten för de produkter som har en geografisk ursprungsbeteckning. Ett ökat fokus på hållbarhetsaspekter kommer att tydligare möta konsumenternas efterfrågan och bidra till en större diversifiering av produkter. Man anser också att initiativet kommer att stärka producenter i att expandera sin verksamhet på landsbygden, genom ett starkare skydd och en tydligare roll för producentorganisationerna kan producenterna själva i tydligare utsträckning bestämma över sina gemensamma tillgångar. Genom den stärkta kopplingen till människan och den geografiska platsen för produktion är geografiska ursprungsbeteckningar en viktig nyckel för att bidra till regional tillväxt, till exempel genom en tydlig koppling till turism och möjlighet att stärka en regions kulturella tillgångar.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen anser att dagens system för geografiska beteckningar för vin, spritdrycker och jordbruksprodukter är ändamålsenligt och tillför ett mervärde för konsumenten samtidigt som det är ett viktigt verktyg att verifiera kvalitet på exportmarknaden. Regeringen anser dock att det är viktigt att systemet blir attraktivt för samtliga EU-medlemsstater och att EU arbetar strategiskt med att få fler producenter från medlemsstater som är underrepresenterade i systemet att ta del av möjligheterna. Det är också viktigt att EU tydligare arbetar med att öka förståelsen för märkningen hos konsumenterna. Det är positivt att förslaget innebär ett tydligare fokus på mervärden kopplade till hållbarhet.

Regeringen är positiv till ambitionen att förenkla systemet för geografiska ursprungsbeteckningar och att stärka skyddet online. Det är viktigt att skapa ett ändamålsenligt skydd online då e-handel med livsmedel har ökat och att det även finns goda möjligheter att sälja sina varor på e-handelsplattformar i tredje land.

Regeringen anser att kommissionen måste förtydliga hur ett system för GTS ska kunna fungera ändamålsenligt när även producenter i tredje land får använda sig av märkningen och hur det kommer att säkerställas att en ändamålsenlig kontroll sker av de producenter utanför unionen som använder sig av märkningen. Regeringen är för övrigt positiv till kommissionens ambition att stärka det nuvarande systemet för GTS och skapa ett enhetligt tillvägagångssätt att använda namnet och symbolen inom EU. Det är också positivt att livsmedelsproducenter som använder sig av GTS ska bli uppmärksammade för deras mervärde och att produkter som innehåller illegal användning och renommésnyltning hindras från att sälja sin produkt.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter om förslaget är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter om förslaget är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 43 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och immateriella rättigheter, artikel 118 i EUF-fördraget.

Ordinarie beslutsförfarande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionen anser att förslaget är förenligt med proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen.

Genom förordning (EU) nr 1308/2013, förordning (EU) nr 2019/787 och förordning (EU) nr 1151/2012 har unionen inrättat ett fullständigt system för skyddet av namn på specifika produkter för att främja produkternas unika egenskaper, som har ett samband med det geografiska ursprunget och traditionell sakkunskap beträffande jordbruksprodukter, vin och spritdrycker. Medlemsstaterna kan inte agera på egen hand för att uppnå detta politiska mål. Att stärka det nuvarande systemet för geografiska beteckningar kan endast uppnås på unionsnivå, nämligen genom en översyn av dessa förordningar.

Kommissionen anger vad avser proportionalitetsprincipen att förslaget innehåller begränsade och riktade ändringar av den nuvarande rättsliga ramen för geografiska beteckningar som inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målet att stärka systemet för geografiska beteckningar. De särskilda sektorsspecifika kraven behålls samtidigt som de regler som är gemensamma för alla sektorer harmoniseras, särskilt förfarandena för registrering av namn eller ändringar av produktspecifikationer, skydd av namn samt kontroll och tillsyn.

Regeringens stödjer kommissionens bedömning.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Kommissionen presenterade förslaget på jordbruks- och fiskerådet den 7 april. Under våren 2022 kommer fortsatt behandling i rådsarbetsgrupp att fortgå.